

Iedereen

Buitenland

George Kennan

Het is een algemeen erkende waarheid dat mensen gebeurtenissen interpreteren vanuit kaders die ze al kennen.

door Frans Verhagen 16-11-2016

Allicht dat de avonturen van Rusland onder Vladimir Poetin een nieuwe Koude Oorlog genoemd worden. Het vergt echter enig historisch geheugenverlies om de huidige pesterijen en treiterende interventies van Rusland te vergelijken met de vijftig jaar durende confrontatie tussen twee tot de tanden bewapende ideologische heilstaten.

Toch helpt het voor een goed begrip van wat de Russen drijft om nog eens te kijken wat Amerika's beste Rusland-kenner George Kennan zeventig jaar geleden schreef. Vanuit de ambassade in Moskou stuurde deze dwarse diplomaat in februari 1946 een telegram van 5500 woorden, *the long telegram*, waarin hij de Sovjet-Unie beschreef als enerzijds extreem gevaarlijk en vijandig, anderzijds als een traditioneel, wat ouderwets en door de oorlog verarmd land dat gemakkelijk kon worden getemd. Hij stelde dat Stalins regime externe vijanden nodig had om binnenlands controle te kunnen houden, wat de veronderstelde agressiviteit in een context plaatste.

Die noodzaak betekende dat diplomatie niet veel effect had. De Sovjet-Unie had geen *timetable*, had geen haast, zou geen onaanvaardbare risico's nemen en zou haar klauwen intrekken als ze weerstand ontmoette. De sovjets zouden proberen her en der te drukken en het was dan zaak om terug te drukken, schreef Kennan, waarbij hij overigens niet doelde op militaire middelen. Een jaar later schreef Kennan een artikel in *Foreign Affairs* onder de doorzichtige auteursnaam X waarin hij de voorgestelde strategie uitlegde. Zijn voorstellen

werden de basis voor een beleid van *containment* dat Amerikaanse presidenten, zeer tegen Kennans advies, uitbreidden tot een vrijwel onbeperkte belofte om overal en altijd bedreigde naties te helpen.

Trumps benadering van Rusland kan verfrissend zijn

Kennans analyse was diep en historisch, en blijft nuttig om Poetins Rusland te doorgronden. Grootmachten houden er niet van als vijandige bondgenootschappen tegen hun grenzen aan drukken, zoals de Navo in de jaren negentig ging doen. Natuurlijk keek Rusland extra wantrouwend naar westerse pogingen om ook Oekraïne uit haar invloedssfeer te halen. Kennan, die overleed in 2005, beschreef indertijd de uitbreiding van de Navo als de 'gevaarlijkste buitenlandse politieke beslissing' van Amerika sinds het einde van de Tweede Wereldoorlog. 'Het toont zo weinig begrip van de Russische en sovjetgeschiedenis', schreef Kennan, 'natuurlijk komt daarop een reactie van Rusland.' Hij meende dat de uitbreiding 'de nationalistische, antiwesterse en militaristische tendensen in de Russische meningsvorming zou opjagen'. Opnieuw had hij gelijk.

Kan president Trump een slechte relatie verbeteren? Terwijl Republikeinse defensie-experts Rusland als een enorme dreiging zien en de gemiddelde kiezer dat nauwelijks doet, klinken her en der geluiden die dichter bij de visie van Trump komen. Een van de beste contemporaine Rusland-experts, mijn oude docent Robert Legvold van Columbia University, pleit voor een open geest. Onderken dat beide partijen verantwoordelijk zijn voor de gestoorde verhoudingen en dat beide stappen moeten ondernemen om die te normaliseren, schrijft hij in zijn *Return to Cold War*. Als een goede analist probeert Legvold zich ook te verplaatsen in de Russen, om inzicht te krijgen in wat hen beweegt. Hij onderkent dat de annexatie van de Krim onverstandig was, maar legt ook uit waarom de Russen reageerden op Amerikaans beleid van *regime change* in Oekraïne met het veiligstellen van toegang tot de Zwarte Zee en het beschermen van haar marinebases. Net als Kennan ziet Legvold in de opeenvolgende gebeurtenissen bewijs van een gebrek aan begrip van wat de Russen historisch en strategisch beweegt. Het voorkomen van *regime change* in Syrië, idem dito.

Het is de vraag of de economische en politieke sancties die Rusland isoleren enig nut dienen. Volgens Legvold zijn ze contraproductief en helpen ze de hardliners in Rusland de binnenlandse oppositie te onderdrukken. Hij gelooft dat het Westen Rusland juist moet verstrikken in handelsarrangementen. 'We kunnen ons veroorloven om genereus te zijn met Rusland en we moeten hun zorgen serieus nemen, zonder de neerbuigende diplomatie die het Westen vaak heeft gebruikt, en die ervan uitgaat dat we altijd gelijk hebben en dat zij nooit vertrouwd kunnen worden.'

Nadat George W. Bush in Poetins ogen diens goede inborst zag, Obama de relatie wilde resetten en Hillary Clinton alleen maar botste, zou Trumps benadering – mogen we het zeggen? – wel eens verfrissend kunnen zijn. Dan kan de nieuwe koude oorlog zo kort en oppervlakkig mogelijk gehouden worden, misschien zelfs die naam niet verdienen.

